

Nhận diện gian lận báo cáo tài chính tại các doanh nghiệp niêm yết ở Việt Nam

Nguyễn Tiến Hùng⁽¹⁾ • Võ Hồng Đức⁽²⁾

Ngày nhận bài: 11/5/2016 | Biên tập xong: 02/3/2017 | Duyệt đăng: 10/3/2017

TÓM TẮT: Nghiên cứu này nhằm kiểm định sự phù hợp của mô hình đo lường gian lận báo cáo tài chính (BCTC) tại các doanh nghiệp niêm yết ở Việt Nam dựa trên lý thuyết Tam giác gian lận được đề cập trong chuẩn mực kiểm toán VSA240. Mẫu dữ liệu nghiên cứu bao gồm 88 công ty niêm yết trên Sở Giao dịch Chứng khoán TP. Hồ Chí Minh (HOSE) trong năm 2014. Với việc sử dụng hồi quy Logistic, kết quả nghiên cứu cho thấy, mô hình được xây dựng dựa trên yếu tố Động cơ (được đại diện bởi Suất sinh lời trên tài sản và Đòn bẩy tài chính), yếu tố Cơ hội (được đại diện bởi Nợ phải thu trên doanh thu) và yếu tố Thái độ (được đại diện bởi Sự thay đổi kiểm toán viên độc lập và Ý kiến của kiểm toán viên độc lập về BCTC) khả năng dự báo chính xác đến 68% các công ty thuộc mẫu nghiên cứu, trong đó khả năng dự báo chính xác đến 75% đối với các công ty gian lận và 61% đối với các công ty không gian lận. Trên cơ sở đó, nghiên cứu đưa ra những khuyến nghị đối với các bên sử dụng BCTC và cơ quan quản lý nhà nước nhằm giảm thiểu hành vi gian lận BCTC trong các doanh nghiệp.

TỪ KHÓA: gian lận, Tam giác gian lận, báo cáo tài chính, động cơ, cơ hội, thái độ, VSA 240.

1. Giới thiệu

Những năm gần đây, đặc biệt sau sự kiện hàng loạt các công ty hàng đầu thế giới bị phá sản, gian lận BCTC là một trong những vấn đề nóng và thường xuyên được nhắc tới. Trong số nhiều công ty bị phá sản được xem là có gian lận BCTC, có thể kể đến Lucent, Xerox, Rite Aid, Waste Management, Micro Strategy, Raytheon, Sunbeam, Enron, Worldcom, Global Crossing, Adelphia và Qwest (Trần Thị Giang Tân, 2009; Kranacher và ctg, 2010). Các nhà quản lý cao cấp của các công ty này (giám đốc điều hành và giám đốc tài chính) đều được xem là có liên quan đến việc chế biến số liệu dẫn đến gian lận BCTC.

Tại Việt Nam, tỷ lệ sai lệch về tình hình hoạt động của doanh nghiệp trước và sau kiểm toán rất cao đã xảy ra tại các doanh nghiệp niêm yết trên thị trường chứng khoán. Xét riêng về chỉ tiêu lợi nhuận như một ví dụ minh họa, theo số liệu thống kê của Vietstock,

⁽¹⁾ **Nguyễn Tiến Hùng** - Trường Đại học Kinh tế Công nghiệp Long An; 938, Quốc lộ 651A, Phường Khánh Hậu, TP. Tân An, Tỉnh Long An; **Email:** nguyen.hung@daihoclongan.edu.vn.

⁽²⁾ **Võ Hồng Đức** - Ủy ban Quản lý Kinh tế Úc; Perth, Australia 6000; **Email:** Duc.Vo@erawa.com.au.